

SEĆANJE NA NENADA MITROVA

Ime Nenada Mitrova izaziva sećanje na pesnika dve oveće zbirke sumornih, očajničkih i tragičnih pesama: „Dve duše” i „Kroz klance jadicovce”, pesnika o čijem životu čitaoci nisu znali skoro ništa. Mitrov je u svojoj skromnosti ostao, sem za uzak krug svojih prijatelja, nepoznat, jer ni ime njegovo nije bilo njegovo već pozajmljeno, iza koga je povučeno stajao nepoznati Nenad Mitrov.

Za prijatelje i bliže znance ime Nenada Mitrova oživljava uspomenu na dragog prijatelja, plemenitog i čestitog čoveka, stradalnika i patnika koga život nije štedeo. Životario je mučno i nesrećno sa svojim teškim čemerom — unakaženim telom; umro je tragično.

Za razliku od toliko drugih „modernih” pesnika svoga vremena, Nenad Mitrov je u poeziji govorio o svom zaista mukotrpnom životu — istinito, možda i istinitije i neposrednije no što je trebalo. On je, čini mi se, zarad te gole, proste, strašne istine svoga života i njenog što potpunijeg oblikovanja u poeziji prenebregavao možda i druge ciljeve i zadatke poezije. Bio je lični pesnik, jedan od najličnijih kojeg je, valjda, imala naša književnost. Ali, za razliku od gomile „ličnih pesnika”, Nenad Mitrov je bio i nedvosmisleno istinit. Bilo da se radi o njegovom unakaženom životu, bilo da peva o jadu ptica ili cveća, bilo da plače sa činovnikom — zgaženim kancelariskim crvom — koji nad aktima sanjari o lepšem životu (doduše i u tom slučaju o sebi), Nenad Mitrov je govorio gledajući istini u oči.

No, ja nisam hteo da pišem o Nenadu da bih raspravljao o njegovoj poeziji ili o njegovom mestu u našoj literaturi. To će biti zadatak istoričara književnosti koji će Nenadu morati da odrede dostojno mesto kao umetniku. Ono o čemu sam hteo da govorim sećajući se Nenada, to su prvi dani okupacije koji su progutali i njega. Čini mi se da je mnogim ljudima i Nenadova smrt poslužila da bolje shvate kako je fašizam rešio da i u Vojvodini, u Bačkoj, u Novom Sadu, istrebi sve što je čestito, pametno i napredno.

Upravo, kao prva žrtva te krvave i jednostavne politike istrebljivanja pao je i pesnik Nenad Mitrov.

Kad sam pošao u rat 1941 godine, Nenad mi je na rastanku pružio ruku. Čutao je i tresao mi ruku na svoj, reklo bi se nespretna način, isprekidano, uzburkano, kao da želi da se rastane s čovekom što pre, a — ustvari — držeći je dugo i stiskajući je čvrsto. Nije govorio, nije ni mogao ništa da kaže. Ja sam bio zdrav, hitao sam uzbuđen tamo gde njemu nije bilo mesta. Njegovo slabašno telo primoravalo ga je da ostane gde je i da čeka ono što dolazi, a svi smo znali da dolazi najgore.

Lako mi je da pretpostavim kako je dočekao i preživeo prve dane našeg sloma, kad je Hortijeva soldateska banula u napušteni, nebranjeni Novi Sad. Zamišljam kako je podneo masovna vešanja i streljanja u Temerinskoj ulici i na Uspenskom groblju. Šta se tada događalo u njemu, nežnom, blagom čovjeku, pesniku koji je oličavao čovekoljublje i saosećanje? Ja sam bio van Novog Sada. Ležeći u tuzlanskoj bolnici, čuo sam za hortijevsku okupaciju Bačke. Mislio sam na svoje drage i bliske s tugom i užasom. U prvim trenucima mislio sam na porodicu, na svoje najbliže. I nisam se setio Nenada. Onda mi je mladi dobrovoljni bolničar — student Moma Peleš doneo nekoliko starih svezaka „Srpskog književnog glasnika”. To je trebalo da mi bude odmor, razonoda, zaborav — pre svega. Jedino što se moglo s dopuštenjem ustaške komande dostaviti bolesnicima i ranjenicima, to je bio „Hrvatski narod”, koji je zapenušeno rikao svoje zločinačke gluposti.

Prevario sam se. Ni čitajući stare sveske književnog časopisa nisam se mogao predati zaboravu niti pobeći od stvarnosti. Uzalud sam hteo da ne mislim na to da sam u bolnici, kontuzovan, daleko od svojih, od svog kraja, da sam izgubio otadžbinu, da sam u Tuzli koju su zauzeli Nemci i ustaše, a da mi je zavičaj u rukama mađarskih fašista. Jedan od onih koji me je opomenuo užasnom snagom na sve to, bio je upravo Nenad Mitrov. U jednoj staroj svesci „Srpskog književnog glasnika” bila je njegova potresna, istinita, proročka pesma „Vae victis”. Da li je to bila sadržina i duboka istina ove Nenadove pesme, ili je to bilo krvavo očitovanje stvarnosti koju smo preživljavali, stvarnosti koju je pesnik kroz svoj bol predosetio i izrazio, ja ne znam. Osetio sam samo neizreciv bol nad tom pesmom. Tada sam zapravo doživeo potpuno osećanje da smo izgubili slobodu, i šta to znači. Nije me bilo stid što sam pritisnuo glavu na tvrdi bolnički jastuk i pustio suze da teku po volji. „Vae victis!” — tutnjalo je u srcu, „Vae victis! . . .”

Onoga dana kad sam, posle bekstva iz Tuzle, prešao Dunav kod Petrovaradina, uhapsila me je mađarska pogranična straža i sprovela u logor na novosadskom aerodromu. U opustelom, samrtnički tihom Novom Sadu, preplavljenom šarenim plakatima „Dél vidék visszatért”, koji su na zidovima bele kamene Banovine izgledali kao crvene sveže rane, — prvi poznanik koga sam video, bio je glavom Nenad Mitrov. Maj je bio pripekao divno podne, kao da nije bilo strašno i sumotno da u ovom gradu, pod mađarskim fašistima bude lepo i srmočno dan! Sedeo sam u kolima stisnut između

uhapšenog druga i vojnika sa puškom. Gledao sam razrogačenim očima, kao u bunilu, nekada prijatne ulice, draga mesta i uglove, koji su uvek izazivali blage, tople uspomene; sada su bili pusti, na punom suncu još prazniji, sa opuštenim, ispranim mađarskim zastavama koje su sablasno blistale sa kuća i uglova.

Izdaleka, gegajući se širokim teškim korakom svojih velikih stopala, sa malenom palicom u ruci, išao je pognute glave Nenad Mitrov. On je bio tu, živ, tužan, pogružen. Žurio je nekuda. Prelazio je ulicu pred starom Maticom i hitao. Nisam smeo da ga viknem. Gledao sam samo put njega želeći da kliknem, da jauknem, vrisnem: Nenade!

Kad je došao naspram naših kola, Nenad je digao glavu. Pogledao me je. Zastao je za trenutak. Poznao me je i po očima sam mu video da je odmah shvatio moj položaj. Odmerio je odjednom i moje neobrijane prljave obraze, tuđi kačket na glavi, druga kraj mene obučenog u poluvojničku uniformu stare jugoslovenske vojske, — i bajonet na pušci stražara-sprovodnika. Pa, ipak, nije se ustručavao ni za trenutak. Jurnuo je ravno prema kolima, tako da je kočijaš morao da ih zaustavi — da ga ne bi pregazio. Nenad se grčevito dohvatio jednom rukom kola, drugom je tražio moju ruku stežući mi čvrsto šaku:

— Šta je, šta se dogodilo?

Stražar se iznenadio. Izgleda da nije bio rdav čovek. Plašljivo se osvrtao na sve strane i rekao:

— Moramo dalje, usred varoši smo! — Zatim je doviknuo kočijašu: — Teraj dalje!...

Kola su se istrгла Nenadu iz ruku. Imao sam samo toliko vremena da mu doviknem da me vode na aerodrom i da ne znam šta će dalje biti. I osvrnuo sam se za njim. Nenad je poskočio, okrenuo se i nastavio užurbano put. Ali ne više onamo kamo je bio pošao, već na suprotnu stranu. Posle sam doznao: Tražio je moju porodicu, da joj saopšti da sam stigao i gde sam.

Kada su me oslobodili iz logora, Nenad se obradovao. Presreo me je pun sreće, kao da su mu rođenog brata oslobodili. Nežno se raspitivao kako su postupali sa mnom.

Međutim, on je već tada imao mnogo većih briga. Mađarski fašisti su majmunski podražavali svoje učitelje u rasnom pitanju. U Novom Sadu su otpočela prva masovna mučenja Jevreja. Teški prinudni radovi sa ponižavajućim načinom ophođenja, užasnim kaznama za prekršaje na radu i smejurijom nesvesne svetine nahuškane protiv Jevreja. Nenada su takođe otpočeli da mrcvare. Pozvali su ga na vršenje obaveze prinudnog rada pod koji su spadali svi Jevreji. Pošto su ga s prvog pogleda morali da upute na lekarski pregled i oslobode rada, izmislili su za nj drugu vrstu mučenja. Upućivali su ga sa jednog lekarskog pregleda na drugi, skidajući mu odelo i pokazujući „nadležnima” njegovo uvek skrivano jadno telašće.

Nenad je ćutao. Nije se tužio ni bliskima. Najbliži prijatelji jedva da su nešto znali o tome. Ćutao je i mirno, hrabro podnosio svoje nove jade. Sa punim srcem saosećanja on se raspitivao za druge, i brinuo da drugima ne bude učinjena kakva nepravda, kakva veća nevolja.

Uto je došao napad Nemačke na Sovjetski Savez. Pratili smo događaje uzdržana daha slušajući i čitajući sa užasom fašističke slavopojke o poredama. Sastajali smo se još uvek u stanu drugarice Zarka Vasiljevića, pesnika, skoro svakodnevno kao i pre okupacije. Onako kako smo bili naučili pre rata, pokušavajući samo da sada pridemo stanu iz druge ulice, da ne izidemo iz stana svi odjednom, sluteći da se možda spremaju zamke. Skoro svakodnevno ovamo je dolazio i Nenad. Tonka, drugarica Zarka Vasiljevića, bila je uvek nežna prema Nenadu, materinski brižna i blaga. U njenom prisustvu Nenad je oživljavao, čak bivao i veseo, iako smo znali kako mu je. Nenad je osećao da je Tonkina naklonost prema njemu milosrđe, pa ipak joj to nikada nije zaboravio. Na samrtnom času, opraštajući se od svih prijatelja, uputio je poslednje reči svoje Tonki Vasiljević, sa porukom da ih ona isporuči prijateljima.

Posle razlaza, skoro svako veče, ja sam imao običaj da otpratim Nenada do njegovog stana. On je stanovao tada u jednoj velikoj najamnoj kući u bloku na Dunavu, u ulici koja je tada nosila ime mađarskog pesnika Kostolanjija. Na tim šetnjama, kad se spremao da se preko noći zatvori u sobu i ko zna kako dočeka ko zna kakav dan, Nenad je bio neraspoložen, čak je padao i u rezignaciju. Nemačke poredbe u Sovjetskom Savezu činile su strašan utisak na njega:

— Izgubljeni smo, — govorio je Nenad gledajući me uporno svojim plavim očima. — Ako Rusiju poredbe, šta ćemo onda mi?

Ponekad bi Nenad prešao u razgovoru i na svoj položaj. Pitao se, kao da je sam, šta će biti s njim. Jevrejini — nesposoban za rad. Službe nema. Ušteda mala, šta je mogao u staroj Jugoslaviji uštedeti sitan činovnik!

— Ovoga meseca potrošio sam deseti deo svoga „imanja“... — rekao je on jedno veče kao u šali.

— E, pa, — rekao sam mu, pokušavajući da uhvatim nit šale koju je on sam pružao, — taman kad potrošiš uštedu, rat će se završiti.

— Znači, — prihvatio je Nenad gorku pošalicu, — kroz deset meseci, i to našom poredbom?...

Nekoliko dana ga nisam video. Nije ga bilo ni kod Tonke. Pitao sam Zarka Vasiljevića gde je Nenad. Žarko mi je rekao da ima neka „posla“ s policijom. Koliko je Žarko znao preko poznanika, ili su saslušavali Nenada zbog bratića Viktora Rozencajga (pesnika Vitomira Jovanovića), koji je tada uhapšen i streljan u Zagrebu, ili samo kao Jevrejina, tek nešto nije bilo u redu. Sam Nenad je rekao Žarku da su ga pozvali u policiju, ali da su ga odmah pustili. Nikakve detalje nije saopštavao. Žarko je mislio

da Nenad ne dolazi zato što je osetljiv. Saslušanje je teško uticalo na njega, a verovatno se boji da bi — sastajući se s nama — mogao i nama da naškodi.

Sutradan u podne sreo sam na uglu pred vlašićanskim dvorom novinara i štampara Dušana Čampraga. Ne pozdravljajući se sa mnom, uzburan, on mi je saopštio:

— Već su ga preneli...

— Koga? — pitao sam uznemiren, sluteći po ovom saopštenju da se radi o nekom zlu.

— Nenada... — rekao je Čamprag, kao da se to samo po sebi razume, ne shvatajući da ja još ne znam da se Nenadu dogodila nesreća.

— Kamo su ga preneli? — pitao sam, još uvek uveren u to da stvar nije ozbiljna, iako je Čamprag bio veoma uzburan.

— Pa, u mrtvačnicu, brate! — otkinulo se Čampragu.

— Nenada? — pitao sam ja ne mogući da shvatim šta to Čamprag govori.

Čamprag je shvatio da ja nisam znao šta se dogodilo s Nenadom; od ujutro do podne nisam nikud izlazio. Čamprag je bio prvi čovek koga sam sreo.

— Nenada, da, — rekao je Čamprag s iskrenom tugom. — Vidim da ti ne znaš šta se dogodilo. Nenad se noćas otrovao.

„Nenade, Nenade!“ bile su prekorne reči koje sam i nehotice prvo izgovorio. I taj prekor upućen mrtvom Nenadu, kao da je on živ i kao da me može čuti i popraviti ono što je učinio, držao me je ceo taj dan. Nisam znao šta se dogodilo. Žarka Vasiljevića nisam našao kod kuće. Ono što smo dotada znali nije smelo biti povod Nenadove smrti. Bio nam je drag, dobar, potreban. A ubio se — izgledalo mi je — što nije mogao da podnese svoje i opšte stanje. A ja sam nepravедno i s prekorom mislio da se ono moglo podnositi, zato što sam ga ja, u mnogo lakšoj situaciji, podnosio.

Te noći nisam mogao da zaspim. Pisao sam pesmu upućenu Nenadu. U toj pesmi sam iskreno, s tugom, pogružen, žaleći izgubljenog druga, rekao Nenadu svoje misli o njegovom nestanku, misli koje su me zakupile od prve vesti o njegovoj smrti. Smatrao sam da Nenad nije imao prava da oduzima sebe od života iz ličnih razloga. Tvrdio sam da njegove lične patnje nisu mogle biti toliko velike da zaboravi da se sada vodi bitka za slobodu celog sveta, u kome će i njemu biti obezbeđeno dostojno mesto bez daljih patnji i stradanja.

Međutim, pesma nije imala pravo.

U Novi Sad je bio stigao, po užasu i zlu čuvení, mađarski fašistički dželatski zavod za ubijanje i mrcvarenje ljudi, takozvani „Kémelhárító“ (Kontrašpijunaža); Nenad je dobio poziv. On je bio označen za jednu od prvih žrtava. Cinični mučitelji stavili su pesnika pred alternativu: ili umreti, biti mučen i ubijen, ili sastaviti spisak novosadskih intelektualaca komunistički raspoloženih. Odnekud su zaključili da su našli pogodnu ličnost za to. Ostavili

su mu dva-tri dana roka, motreći uz to, svakako, i na njegovo kretanje. Providna gestapovska provokacija! Smatrali su da će se Nenad odati i svojim vezama. Kako su se prevarili! Već na prvom koraku naišli su na tvrd orah — zapravo nesalomljiv.

Nenad se samo dvoumio na koji način da prekine svoj život. Od jednog prijatelja-lekara, dr S. Poštića, tražio je jaku drogu. Kad je nije dobio, izabrao je gas. To jasno dokazuje da on nije bio u dugoj dilemi. „Kontrašpijunaža“ se prevarila. Nenad se pre odrekao života nego časti. I to tiho, nečujno, u samoći. Da sastavlja za gestapovce spisak prijatelja i poznanika, nije mu uopšte padalo na pamet. Najnežniji i najplaćniji pesnik jugoslovenske lirike između dva rata bio je — junak.

Bilo je to 7 jula 1941 godine u noći. Mirno i pribrano napisao je opširna, spokojna oproštajna pisma svojim najdražima. Otvorio je zatim gasnu slavinu i ugušio se.

Njegovi prijatelji štampali su sutradan posmrtnicu.

„Nenad Mitrov, srpski književnik, preminuo dne 7 jula 1941 godine.

Ožalošćeni prijatelji.“

U uglu je bio citat iz Nenadove pesme „Epilog“. Jedan primerak je bio hrabro istaknut u vratima knjižare Vladimira Ležimirca, a ostale liste smo podelili među sobom za uspomenu.

Pesmu posvećenu Nenadu hteo sam takode da sačuvam. Prepisao sam je u dva primerka i dao jedan Žarku Vasiljeviću, drugi Mladenu Leskovcu, bojeći se da ću original jednom možda morati da uništim. Nisam se prevario. Uskoro sam zbog čestih premetačina, koje su obuhvatale čitave ulice, kad se policija prošetala dva-tri puta i kroz moj stan, uništio sve svoje rukopise. U sličnoj situaciji Žarko Vasiljević je predao svoju pesmu o Nenadu na čuvanje svome sinu koji je pošao s njom na prinudni rad. Tako je jedini primerak sačuvao Mladen Leskovac. Pesmu smo, za uspomenu na Nenada, štampali odmah posle oslobođenja u obnovljenom „Letopisu“.

Sahranili smo ga na novosadskom jevrejskom groblju uz odgovarajući verski obred koji je priredila Nenadova malobrojna rodbina. Kraj prostog kovčega u grobljanskoj sinagogi stajala je pogružena malobrojna grupa — njegovi najbliži prijatelji, oni koji su ustvari bili najbliža rodbina Nenadova. Jevreji, kojima je pripadao po poreklu, i Srbi-intelektualci, kojima je pripadao po svom radu i ljubavi, bili su u istoj hladovitoj crkvi pod kapama i šeširima, kako obred traži. Pognute glave, stisnuta ojađena srca, prateći tragične i vapajne pesme jevrejskog bogoslužjenja, stajali su još uvek zaprepašćeni, zabrinuti Nenadovi drugovi: Žarko Vasiljević, Mladen Leskovac, Stojan Radović, Vlada Ležimirac, dr Milan Petrović, Tonka Vasiljević, Miša Pavkov, Marijana Krivčević i Bogdan Čiplić.

Još uvek nismo bili dovoljno svesni opasnosti, iako smo svi znali šta se dogodilo. Zver se ustremila, i pala je žrtva. Zar nismo mislili da je to samo jedna od stotine koje će doći kasnije? Slutili smo, ali čovek nije verovao: Pa, zašto, zašto? Nenad nije ništa kriv. Nije li posredi tragična zabuna? Tako sam bar ja mislio. Žarko Vasiljević je bio razlošniji. Rekao mi je da nije sasvim savetno iskupiti se na jevrejskom groblju na pogrebu Jevrejina koga je Kémelháritó oterao u smrt kao komunistu. Predložio mi je da na groblje ne odemo u grupi. Međutim, otišli smo svi zajedno. Svakoga od nas bilo je stid da se „bez razloga“ krije, i to u času kad je Nenad već dao život.

Iznali smo ga pred crkvu, i kraj grobljanskog zida, uz jedno slabačko drveće, spušten je u grob iskopan do groba njegove majke. Jednom mi je govorio da ne razume kako je posle majčine smrti mogao ostati u životu. Sad je legao kraj nje. Kovčez i su im se dodirivali. Težio sam se da bi Nenad, kad bi znao, bio zadovoljan ovog dana.

Sutradan su nas Nenadovi rođaci pozvali na otvaranje Nenadove imovine. U sobi je još mirisalo na gas koji je grizao oči. Inače, svud je bio red. Postelja uredno rasporemljena i na uzglavlju bela spavačica. Nasred sobe stajao je starinski pisaci sto prekriven hartijama.

Pune pregrade Nenadovih rukopisa poverili smo M. Leskovcu da ih čuva i sredi. On je to tokom okupacije i učinio. Pet knjiga dosad neštampanih pesama Nenada Mitrova u redakciji Mladena Leskovca spremno je za štampu. Mi smo se tada zavetovali da ćemo posle oslobođenja izdati Nenadova dela.

U sobi je bila i bogata biblioteka Nenadova. Dogovorili smo se da je nedirnutu, u celini, posle oslobođenja predamo Matici srpskoj, gde bi pod imenom pesnika Nenada Mitrova stajala za uspomenu i za izučavanje. Ovaj naš plan omeli su varvari. U proleće 1944, oterali su sve Jevreje iz Novog Sada. Oterani su i Nenadovi rođaci. Jevrejske stvari bačene su na gomilu u zgradu Hipotekarne banke i Jevrejske crkvene opštine, posle podrobne pljačke i razvlačenja. Možda je tu negde razbacana i izgažena i Nenadova biblioteka, ili je u nekoj šupi gde je hartija koju su fašisti hteli da pošalju u Peštu, u fabriku hartije, i koja je mesecima služila vojsci za potpalu. Tek, Nenadove biblioteke je nestalo. Ipak sam došao do dve knjige iz Nenadove ostavine, knjige sa njegovim potpisom (i latinicom i ćirilicom na svakoj knjizi), uvezane u kožu. Jedno je bio Židov „Dnevnik“, druga je celokupno izdanje Verlenove lirike. Valjda zbog kožnog poveza nisu uništene. Tako i do danas imam dragu uspomenu.

Na stolu Nenadovu bio je i jedan omot sa mojim imenom ispisanim Nenadovom rukom crvenom pisaljkom. Odmah sam poznao omot — to je bila sveščica mojih pesama pisanih prvih dana okupacije, „Zatvoren i otvoren prozor“. Prvi deo sveske sadržao je očajničke motive izazvane okupacijom. Drugi deo — pesme pi-

sane u ubedenju da će istina pobediti. Kratko vreme pre Nenadove smrti predao sam tu zbirku Nenadu na čitanje. Želeo sam da ih pročita i oceni pesnik koga sam voleo, no — istovremeno — želeo sam da malo razvedrim Nenada. Tadanji moj optimizam, izražen u drugom delu zbirke, možda je mogao pomoći Nenadu.

Zbirka je bila pažljivo savijena ispod biste Leopardija, ljubljenog poete Nenadovog. Nenad ni u smrtnom času nije zabravio da mi je zbirka možda potrebna. Označio je da se preda meni. Kad sam čuo za Nenadovu smrt, nisam se setio svojih pesama. No, kad sam se setio toga, zabrinuo sam se. Neće li to poslužiti policiji protiv mene? Međutim, pokazalo se da se policija više uopšte nije interesovala Nenadom. Ubio se i — gotovo! Tražili su drugu žrtvu. Knjige i rukopisi Nenadovi ih nisu zanimali.

Uzeo sam svoju svesku stihova zabrinut, ali nisam imao šta da se brinem. Niko se nikad iz policije nije interesovao za nju. Ja sam bio radostan što je na njoj Nenadov zapis. Međutim, već posle nekoliko nedelja sklonio sam svesku kod drugarice Milene Ž. Boškova, a kad je njoj zapretila opasnost — i ovu uspomenu sam morao da bacim u vatru.

Vraćajući se tog dana iz Nenadovog stana, dali smo jedan drugom reč da ćemo posle oslobođenja ulicu u kojoj je stanovao Nenad nazvati njegovim imenom, i da ćemo mu na grobu podići spomenik. Od toga nismo odustali. Mislim da je Nenad Mitrov to i zaslužio.

Krajem istog meseca, mislim, jedno mračno veče, još mračnije zbog protivavionskog zamračivanja, slučajno sam sustigao u Vladičanskoj ulici i iznenađen prepoznao druga Nikolu Petrovića. Oprezno, motreći oko sebe, pošao je sa mnom. Raspitivao se o prilikama i ljudima. Jedno od prvih pitanja bilo je o Nenadu:

— Nije li se ubio očajavajući zbog nemačkih pobeda? — pitao je misleći na prve fanfarski objavljene nemačke vesti o pobeđama u Sovjetskom Savezu. On je Nenada poznavao i cenio. Sećam se kako je u svoje vreme nastojavao da se Nenad svakako uključi u saradnike „Vojvodanskog zbornika“, oko koga se okupljalo sve što je tada bilo najnaprednije u našoj književnosti. Drug Nikola je znao i Nenadovu poeziju i njegovu demokratsku, antifašističku orijentaciju.

Ja sam potvrdio da je Nenad očajavao zbog toga, ali sam objasnio povod Nenadove smrti: Između ponuđenog života sa izdajom i smrti, Nenad Mitrov je izabrao smrt. Nisam video Nikolino lice, bio je mrak, ali iz njegovog dugog ćutanja zaključio sam da je potresen mojim odgovorom. Bez reči stajali smo na jednom udaljenom uglu iza Riblje pijace u potpuno zamrlom, pustom gradu. U noći i u vazduhu kao da se osećalo da je grad posедnut od neprijatelja.

U toj tišini bez reči odali smo poštu hrabrom pesniku.